

A nacht azpe Tex Willer

I schaue auz pa vestar un sige, nida in spilpark, di khindar boda spiln pittar bala un di gröazarn anvézte boda soin nidargesotz atz penkhle zo reda un zo lacha. 'Z izta verte di schual, da mangse auzrastn un gödarnen dise barme tang, da aeft pérge.

In khindar kontären hërtä ke biar, dise djar, soin lai gänt squäse liabar ka schual, ombrómm, in sunjo, no vor se hatt gemacht verte, habar gemucht gian vür pittn khüa, au afte etzan obar 'z länt. Biar hám gehatt a hütt au aftn Sbánt un di khüa habarse gehaltet sèmm in gäntz summar. Daz mòrgas saibar augänt zo molärse auz von stall un dena saibar sèmm gestänt in gäntz tag. Bar soinda lai gest biar alümma, i halt ke bar soin lai gest di lesten khüdjrala, ma ettlane tschellela soinaz khent zo venna un z'spila pitt tüs.

Daz meararste però hattaz gemacht kompanjia ünsar hunt, un baldar iz gest au er o, saibaraz gehoart sichar. Alóra von bolf habar gehoart ren lai in di stördja von "Capuccetto Rosso" ma bar soinaz gevörtet von fremmegen un von katzadör. Azzamar vorst ombrómm, boazez nétt, furse ombrómm ma vörtetze hërtä vo daz sèll boma nètt khennt, un biar fremmege habarar gesek bintsche un in haus niamat iz gänt a katza.

Afte etzan, antänto azpar hám gehüatet di khüa, habar vil gelest, in Tex Willer, in Zagor un ploaz libadar vo stördje.

Pròpio zoa zo maga lem dalbång biar o daz sèll bobar hám gelest, ettlane vert saibaraz fermärt z'slava in di hütt: kesä bidaz berat zuarkhent dar per, odar a billez vich bobaz hettat geböllt vrëzzan. Biar berat gest boróatet zo mèkkaz un zo machaz inkian, bar soinaz gehoart azpe dar Tex.

In sèll tage iz gest barm ma datz abas izze geheft dar air, sovl biz berat khent zo umbittra. Èkko, benn beratz gest pezzar baz pitt temporàl, slavan in da alt hütt pittn reng boda mèkket atz plèch un pinn bint boda fuket in pa klüft von maurn pitt khott? Fatto sta ke bar hám persuàdert moi mèmma zo

lazzanan sèmm. Si, mòrgas, berat augerift palle zo mèlcha di khüa, no vor in takh.

Da sèll nacht izta abekhent di bëlt, schaur un bazzar, plitzegar un tondrar, disa boll iz gest an aventura.

Allz in an stroach habar gehoart krabln untar in groaz tor vodar tetsch. Sichar a vich, dar per? Dar basilisko, hatta gehetzeget moi pruadar bodase iz lai hërtä geseck vorlórt vor allz. Di indjelsi, hànne khött i bode hàn vorstànt sa allz, ke in djornélele izta gest geschribet INGLES!! Ma i pinne gehoart Tex Willer, niamat berat innkhent in da alt tetsch vodar hütt!

Sichar, pezzar iz gest nètt machanse höarn un lugàrnse, un asó saibaraz gezoget nida nàmp, aftn padjù pitt stroa, un soinaz untargedekht sin in khopf. Auzzalt iz gest allz a gekräbla un a gehétzega, biar, innzalt, vest un stille, ena zo spèrra oage da gäntz nacht. Balz hatt ägeheft zo khemma takh, habar gehoart moi muatar, boda no vo baitom, hattaz geruàft. Biar soin lai auzgesprunk von dekhan ma in koradjò zo tüana offe 'z tor, habaren gevun tet lai balse iz gest sèmm vorà si. Un alóra habaren gesek, in arm hunt, bobàgl un gevort azpe a tschörk, au nà dar maur vodar hütt. Daz arm vich hattaz gebizzt alümma auz untar in sèll bëttar, un hattaz geböllt helvan.

Dar hunt hatt gehatt geprocht di khnettten un iz gest inkant vo huam zo khemma ka üs.

Alle di kòkkole vodar mèmma, in sèll tage, soin gest vor imen, ma bia hettatpar gemak soin djelosat döpo daz sèll bodar hatt gehatt getänt. (n.g.)

Dar Elvio Fachinelli

Vor a par tang moi nono hatmar gezoaget an schümman altn artikl von djornál 'La Repubblica' djar 1992, boda redet von Elvio Fachinelli.

Dar hatten gehatt vortgelekk in an kaseti un gehaltet gerécht ettlane djar un asó hànne detzidart zo schraiba eppaz vo disan bichtegar mènn, boda sichar nètt alle khennen.

Dar Elvio Fachinelli iz gebortet da atz Lusérn atz 29 detzembre 1928 un iz gestorbet atz 21 detzembre 1989 a Milà, 'z iz gest a gehennatar psicoanalista un psichiatra boda hatt studjärt doktur a Pavia. 'Z djar 1952 hattar gevank di laurea un döpo izzar gänt vürsnen pitt neropsichiatria a Milà.

Dena izzar inngänt in di 'Società psicoanalitica italiana' un hatt geschribet vor bichtegi djornél azpe "Il Corpo", "Quaderni Piacentini" un "Quindici".

Ma furse, daz peste bodar hatt gemak tüan, iz gest zo macha khennen di pedagogia non autoritaria, machante sachandar pratiche o, azpe tüanante offe an asilo sèlbart nàmp Milà, in di zona vo Porta Ticinese.

In soi lem hattar geschribet vil libarndar un hattar tradürt vil åndre, daz meararste von Sigmund Freud.

Lusérn, soi länt, hatt gëtt soi nàm dar bibliotèk, umbrómm dar hatt geschenkht 500 libarndar geschribet vo imen un vo åndre o.

Ummadar von pestn libarndar dar soinen, boda no häut khint daz meararste studjärt, iz "La Freccia Ferma".

In disan artikl dar autór khütt ke drai djar pellar hattar gehatt geschribet vo zboa libarndarn von Fachinelli gehoazt "La mente estatica" un "Claustrofilia", vorgèzzantese però vo disan schümman libar boda iz khent geschribet pellar un boda iz gest asó schittar boma hatt persin gemacht fadige zo venna.

Lesanten in compagnia pinn åndar zboa libarndar makma vorstian vil sachandar atz mentsch un atz bia 'z pensàrt.

Dar redet vo bia di laüt nützante 'z hirn un allz daz sèll boz mak tüan, pensàrnse au alle zo "inkiana" dar zait.

Alle di sachandar boda dar mènn pensàrt zo traga bidrúmm di zait, zo fermàrase un zo tüana azpe si berata nètt.

Ditza khint kontärt von Fachinelli nützante a stördja von an mènn, a mènn bodase vörtet vodar zait, bodasan nètt bill bizzan zo stèrba odar zo khemma alt.

Dopo vil zait dar mènn vinnt an método zo regolàra soi zait. Vo dise vür pensàrtar

solo at est, atz bazta sutzédarta est un nètt mòrng odar gestarn, toalante di zait in khummane segmenti.

Asó dar mènn mak lem 'z lem zait vor zait, khearante bidrúmm baldar velt odar bill bidar machan eppaz.

Ma vorstéat pitt disan libar, bia dar Fachinelli iz gest bravat zo interpretàra di pensiarn von an mènn un zo adattàrase pitt daz sèlln bobar alle hám in ünsar hirn.

Anna N. N.

Parte proprio oggi, e durerà fino a domenica, la terza edizione del Guitar Campus, tre giorni sui prati di Luserna per imparare a suonare la chitarra o perfezionarne la tecnica. La novità del 2019 è la sede: la scuola UpDoo! di Rovereto ha vinto il bando per la gestione del nuovo centro culturale Ponte Radio ai Baiti che diventerà un vero e proprio opificio delle idee per gli anni a venire tra corsi, eventi formativi e campi scuola. Dopo le edizioni del 2017 e del 2018 che hanno visto partecipare giovani provenienti da tutta Italia, anche quest'anno la settimana formativa - che comprende anche un corso di liuteria con gli artigiani della musica - conta ben ottanta iscritti.

Vor da dritte bòtta Lusérn iz khent zornirt azpe setz von bichtegen tréff gehoazt Guitar Campus, vor alle di djungen von Beleschlánt boda bölln lirnen faivan eppaz. Daz naüge iz ke vo haür vort di schual vo Musik UpDoo!

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

ZIMBAR KOLÒNIA 2019

'Z iz zait innzoschraiba di khindar; di kartn azzovülla mang khemmen gevorst in Kulturinstitut odar khemmen abegevazzt vo soin sito web (www.kulturinstitut.it).

Zo tüanaz izta zait finn an erta 23 von höbiat. Azpe alle djar mochtma zahn 30 € innzoschraibase un, an lestn, 5 € attn tage vor daz earst khinn un 4 € vor anialglaz åndarz.

ZIMBAR KÜRS

Berdase bill innschraim in di zimbar kürs makz tüan, tüat áruavan odar schraim (info@kil.lusern.it) in Kulturinstitut. Di kürs bartn khemmen gemacht in mánat von höbiat un smit un di tang un di urn bartn khemmen zornirt pinn läit bodase innschraim. Zo bizzasan mearar tüat áruavan in Kulturinstitut (0464 789645).

Dar akhar vor di lusérnar

Azpe alle djar atz Lusérn dar summar iz da peste stadjóng vor di läit boda bölln hám an akhar, umbrómm 'z izta khummandar snea un auzzalt iz nèt khalt.

In di èkhar di laüt vo Lusérn hám ágiheft zo setza verdure vor nécessita, umbrómm durante in kriage (vorânahi un döpo o) di solde zo khoava z'èzza soin gest odar bintsche odar sa soinda njänka gest.

Asó di laüt hám gemocht tüan pitt daz sèll bo sa hám gihatt. Di patàtn atz Lusérn soin nia gest an problema, umbrómm amenoké azta a djar nèt gea letz dar raccolto, dar sàm iz hërtä dar sèll, di patàt. Pinn patàtn hattma gimak machan an hauf sachandarn. Daz sèll boda subito khint in sint iz di "patâtana pult", bobar sichar alle khennen. Ma lek zo siada di baizan patàtn, ma smökete un lek drinn baizez mel. Ma mischt allz in khezzl vo dar pult un mischt fin az khint hert. Ma makze èzzan pitt verdure un vlaisch odar gipratet pittar lugânega. Oltre dar patâtana pult di patàtn makmase röastn, sian, ma mage machan purè un vil åndarst.

Ändre verdure boda soin khent un khemmen no hërtä gisetzt atz Lusérn soinz: rebla, tschükkla, teng, piselli, salàt, khabaz, karàttn un vil åndre.

Vil verdure khemmen ginützt zo macha suppn un o z'èzza azpe contorno, a specialità iz pult un teng. Pinn khabaz khinta gimacht 'z kraut, ma ka herbest un nèt pan summar. Di karàttn khemmen gisotet un gilekk vort in an bussolo drin pitt soin bazzar (asó stiansa guat mearar djar o).

Daz earst bo ma mocht schaung benn ma bill setzan eppaz in an gart iz dar terén. Bichte iz ke dar gart mocht soin in di sunn, senónda krescharta bintsche odar nicht. Da khön ke 'z berat pezzar hám in gart espónart a sud, asó zo haba mearar sunn. Bichte izta o di earde von gart. 'Z mocht soin a guata earde, voll pitt sostantz nutritive, dise djar hattma ginützt in mist von stall, est nütztna åndarst.

Di earde mocht o soin nèt kartza hert un voll pitt khnöttla, senónda izze diffitze zo fluaga. Eppaz åndarst bo ma mage nèt vorgèzzan iz 'z bazzar. Ma mocht vennen 'z bazzar zo bèzzra in gart, senónda krescharta nicht. Atz Lusérn di mearastn läut vången 'z bazzar von reng, bo da khint abe von tach, ma az ma hatt an pozzetto untar earde iz no pezzar, asó ånka az nèt renk, 'z bazzar izta lestesso.

Vor di lusérnar in tage vo haüt dar akhar iz neméar an arbat, ma a passióng zo pasàra vort di zait un zo maga èzzan guate sachandarn. 'Z iz a groaza sodisfatzióng mang èzzan di patàtn odar 'z kraut, gisotet durante in summar, pan bintar.

An gruaz,
Samuel Pedrazza

An summar voll musik atz Lusérn

Di schual vo Musik UpDoo! vo Rovràit hatt genump zo zis in Ponte Radio

vo Rovràit hatt genump zo zis in Ponte Radio vor di djar boda bartn khemmen. 'Z haus bart khemmen z'soina dar setz vor vil åndre kurse, campus, un laboratòrdje boda alle bartn hám zo tüana pittar kunst un pittar musik. 'Z iz nètt da earst bòtta boda ünsar länt hatt zo tüana pitt asó eppaz: dar bartet sichar gidenkanke ke vor viar djar nà un nà di toské vodar veròn Liberenote hám hergerichtet in stage Recitarcantando. Vor zboa bochan mearar baz séchtzehk laüt tra khindar un maistre hám gelekk panàndar a gäntza òpera vo teatro: vo dar stördja un vo dar musik fin affi

kantzú un di diáloge, allz naüge un nia gisek odar gihöart vornahì, zo kontàra eppaz von länt un vo soine läut. Njänka khöñz, allz iz gest geredet un gesuk azpe biar. A djar spetar di veròn Eraquariodanza vo Parma - bodada arbatet a lusérnaren, di Lucia Nicolussi - hatt hergerichtet ploaz khummane spetäkole in balt, nà in staigèle von Tritt von Sambinélo. Di boch vor in spetäkolo alle di atör hám gemacht di pròve atz Lusérn, lirnante o eppaz alln in khindar boden soin gänt nà. Haür anvètte atz Lusérn soinda zuargerift schiar sintzkeh puam, nètt lai trianar ma vo auz o, boda

vor viar tang - vo gestarn finn an sunta 7 - bartn lirnen zo faiva pittar kitarr odar pezzarn baz sa soin sa gest guat zo tüana. Dar kurs iz khent hergerichtet vodar trianare schual vo musik UpDoo! un durchgevüart von gekhennate maistro Lorenzo Frizzeria. Di puam bartn nützanz pròpio di lokél von Ponte Radio azpe schual un bartn machan a par spetäkoli ummar pa länt. Nàmp allz ditza, azpe 'z iz aromài tradizióng, bartze haltn da Zimbar Kolònia von Kulturinstitut Lusérn o. Vo mearar baz zbuantzekh djari di djungen zimbarla mang lirnen zo reda azpe biar un zo nütza pezzar ünsarna zung spilante un stianate pitnàndar. 'Z iz hërtä asó schümma seng ke, alméno pan summar, Lusérn vülltze au pitt khindar un djunge puam bolla rivan in länt zo lirna boll eppaz naügez, ma zo khenna ünsarna zung un kultòr o. Vil izta in móto vor in herbest o, pitt drai djunge diarnen vo Lusérn boda panàndar hám augelekk an schümman prodjekt, ma voditza barte ren an åndra bòtta!